

א. נאכל למנוי

ר' שלמה זיהה את הניחוח המוכר של חביתה מיטגנת עוד בחדר המדרגות, והבליע חיוך קטן של שביעות רצון.

הוא היה עייף, לאחר יום שיגרת נוסף שכלל קימה לפנות בוקר, טבילה ותפילה, לימוד יומי עם החברותא, נסיעה לדרום הארץ ועבודה רצופה במפעל המשקאות בו הוא משמש כמשגיח כשרות. קעת הוא חוזר הביתה מתפילת ערבית לאחר השיעור בעין יעקב בבית המדרש הסמוך. דקות החסד הללו של נעילת היום, ארוחת הערב וכוס הקפה הלילי הקבוע, בחסות השקט העמוק, אגב שיחה נעימה עם רעייתו על קורות היום, סיפורי הילדים ותעלולי הנכדים - נסכו בו כוחות להמשיך את השגרה העמוסה הלאה.

לאחר הארוחה, תוך כדי שהיא מגישה לו כוס קפה חם, מספרת לו רעייתו שיהודית, בתם, דיברה איתה הערב וסיפרה לה שהשוויגער שלה לא תוכל לארח אותם השנה בליל הסדר, בשל הניתוח שעבר השווער לאחרונה. היא שואלת אם אפשר לבוא אלינו.

ר' שלמה הרים את עיניו מן הכוס בהפתעה קלה. "מה השאלה!" הוא אומר מיד, "בוודאי שיבואו, נשמח מאוד, לא כן?"

"כן", היא אומרת מהורהרת. "אבל איך נצליח לארח גם אותם? יש להם בלי עין רעה שבעה ילדים, והשנה הרי יש גם את אשר וגיטי, הם הרי בשנה ראשונה, וכמובן את אפרים שלנו עם ארבעת ילדיו, והסלון שלנו קטן כל כך, בקושי אנחנו עם הילדים מצליחים להידחק בו. ובכלל, איפה נשכיב את כולם לישון?"

ר' שלמה שקע בהרהורים.

ליל סדר גדול ומפואר, זה החלום המודחק הגדול שלו מזה שנים ארוכות. וכי מה הוא אשם שריבוננו של עולם זיכה אותו בעיקר בבנות שמוזמנות כסדר אצל משפחות בעליהן, חתני החשובים ה"י", ומתוך חמשת הילדים שזכה להשיא, ארבעה הן בנות...

בעיני רוחו הוא יכול לראות וכמעט למשש את שולחן הסדר הערוך בפאר והדר, בסלון שטוף האור, עם כל הצאצאים, החתנים, הבנות והנכדים, כולם יושבים סביב כשתילי זיתים, הוא יושב בראש... אמירת ההגדה... הקליות והאגוזים... ההתעלות...

"תודיעי לה שיהיה בסדר", פסק ר' שלמה כשהתעורר מחזיונו. "שיבואו, שכולם יבואו. מבחינתי תזמיני גם את דבורה ואת פייגי ואת חוה לאה. הפעם נעשה ליל סדר גדול ומפואר כפי שטרם היה כמותו. אני אסדר את הכל".

רעייתו שתקה. היא הכירה היטב את השאיפה הזו הבווערת אצל אישה. הוא מעולם לא השלים העובדה שאצלו יש סדר דליל למדי.

למחרת, בקפה הלילי היומי, הוא מעדכן אותה

קומי צמי מתוך המזהבה

סיפור לחג הפסח / יעקב סירוטה

יהיה ליל סדר מיוחד כזה שיחרט במעמקי הלבבות של כל המשתתפים, עד כדי שהם לא ישכחוהו לנצח.

ב. והכינו

כמו יעקב אבינו בשעתו, מאותו הרגע בו נפל הפור והוחלט על עריכת הסדר הגדול, החל ר' שלמה מתכונן בשלושה מישורים: דורון, תפילה ותורה. המטרה היתה ברורה: שליל הסדר הזה יהיה מוצלח ומרומם ונדיר ביופיו באופן הכי טוב ששייך.

לצורך כך לא חסך ר' שלמה לא בממון ולא במאמצים. הוא רכש את מפת השולחן היקרה והמהודרת ביותר שהיתה בחנות, רקומה בהב ומשי עבודת יד. בנוסף הוא הזמין סט כיסויים לבנים יוקרתיים לכיסאות, ציפיות תואמות לכריות ההסיבה והגדות מאירות בציפוי עור.

הוא עצמו ירד למרכז המסחרי, ורכש שם מפיות בד יוקרתיות, תופסני כסף מגולפים במאנות מהממת למפיות, מערכת סכ"ם וצלחות

שדיבר עם פוקס השכן, שיש לו את הקארוואן הקטן של הכולל מתחת לבנין מגוריהם, והוא הסכים שישתמש בו בליל הסדר תמורת סכום סמלי והבטחה להחזיר את הסדר והניקיון על כנו. "נעשה שם את הסדר" הוא אמר, "כך נוכל גם לארח משפחה אחת בסלון שלנו, ונשיג עוד איזו דירה אחת או שתיים לשאר. יהיה נפלא. יחד עם כולם... דיברת עם דבורה וחוה לאה?"

"דיברתי", היא עונה בהיסוס קל, "אבל נראה לי שהן לא כל כך מתלהבות על הרעיון. יש להם קביעות שם והכל... לא נעים..."

ר' שלמה התבונן בריכוז בספל הקפה שבידו, ניכר היה כי הוא מתחבט ושוקל את מילותיו. לבסוף אמר בקול מאופק: "תנסי בבקשה עוד פעם. תגידי להם שזה מאוד חשוב לי, והם גם יהנו... הרי למשפחות שלהם לא חסרים בנים ברון השם, וגם כך הסדר שלהם הוא גדול והמוני... הפעם אני רוצה שנעשה משהו מיוחד. רק השנה, בבקשה..."

בקפה שלמחרת הוא עודכן כי בנותיו וחתניו הביעו את הסכמתם לענין, נוכח רצונו הגדול.

ר' שלמה היה מאושר. בעזרת השם, השנה

פורצלן מהפירמות האיכותיות ביותר. כך גם רכש גביעי זכוכית, כוסות כסף לילדים, ומתנות יקרות ערך לאפיקומן.

הוא השיג מייד וותיק, שמייצר יין ביתי משובח שאין להשיג כמוהו בכל העולם, כמה וכמה בקבוקים יקרים עבור מצוות ארבעת הכוסות, שכן אין שמחה אלא ביהן.

גם את תחום השולחן עורך לא הזניח, והשקיע את מיטב כספו לרכוש את הטוב ביותר ששייך. המטבח הקטן הוכשר לפסח מבעוד מועד, וכבר שבוע קודם החג הוא התמלא ניחוחות משכרים של תבשילים ומאפים ערבים. מתכונים סודיים הושגו מבשלנים מובילים, סודות כמוסים מתוך מטבחים בכירים נדלו. התפריט הלך והשתבח. שלושה סוגי דגים, עשרה מיני סלטים משובחים כנגד עשרת המכות. תמצית פטל ביתי מיוחד הוכן, מיצים טבעיים, מוגזים וקלים.

גולת הכותרת היתה כמוזן המנה העיקרית, שגם בה הוצע שפע של מאכלים עשירים וטעימים. רצועות לשון בקר בושלו בטכניקה מיוחדת, הם יצאו רכים ונימוחים בפה בטעם של עוד. גם נתחי בשר מס' 5 בשפע, ועוד סוגי בשרים וכל מעדנים. לצד אלו הוכנו שלל תוספות עריבות לחיך ומגוון לפתנים וקינוחים מתוקים.

בערב החג ירד ר' שלמה למשתלה העירונית, שם רכש עציץ נוי חי וססגוני, בתוך וואזת קריסטל מרהיבה. המחיר היה מופקע, קרוב לאלף שקלים, אבל הכל שווה בשביל להפוך את השולחן למלכותי ורב רושם.

את ההתרגשות של ר' שלמה בלתי אפשרי היה לעצור. בימים שלפני התקדש החג, היה כל כולו טרוד, יחד עם בני ביתו שהתגייסו עמו, במשימתו הגדולה: להפיק ליל סדר שטרם היה כמוהו.

אבל כל ההשקעה הרבה בתחום הקולינרי, לא היתה אפילו משל לעמל והיזע שהושקעו בהכנה התורנית של הסדר. במהלך הימים הללו של ערב הפסח, הקדיש ר' שלמה שעות רבות ללימוד הסוגיות, בירור המנהגים וליבון ההלכות, לצד עיון בשלל הגדות של פסח, ליקוט דברי ראשונים וחיידושי אחרונים, פלפולים ומערכות בנויות גג על גג, בשילוב מעשיות ופרפראות נאות והרגשים חסידיים. מדי יום, לאחר הלימוד הקבוע בבוקר, קבע זמן מיוחד עם החברותא ללבן את ההגדה במשנת המהר"ל, כדי להבין לעומק את טעמי הדברים ואת סודות העניינים.

ר' שלמה מילא שלוש מחברות צפופות בחידושים ופנינים, התעניין על כל פרט ופרט, חקר את היסודות ועמד על הסודות, ועם הימים החולפים חש כי כל ההגדה של פסח נראית לו היום אחרת לחלוטין. אור חדש שפוך על הכל, כולל דקדוקי הנוסח וכוונות הפיוטים העמוקים. חלק מיוחד בהכנותיו הוקדש להתאמת דברי ההגדה לצעירי הצאן מבני המשפחה. ר' שלמה שאף לכך שכל ילד ימצא את מקומו במהלך

הסדר, שיוכל לשמוע ולהבין הכל, שיהיה מרותק לסיפור המכונן של עם ישראל, והלבבות הרכים הללו יספגו מעוצם שגיבות הרגש והנצחיות. זו הלא המהות הגדולה של ליל האשמורות הקדוש. משך זמן רב ישב אפוא ושרטט את סיפור יציאת מצרים, שילב משלים מרתקים ותיאורים חיים מתוך המדרשים, שלב אחרי שלב עד לגאולה הגדולה.

לצד כל אלו הכין ר' שלמה רשימה מדוקדקת, עם זמנים מדודים, מתי יעשו כל דבר ואיך יתקדמו, ואיך יספיקו הכל בנחת עד חצות, אז יאכלו את האפיקומן, ולאחר מכן יגיעו אל פסגת הלילה, באמירת ההלל ושירי הקודש של נרצה.

מעבר לכל הקדיש ר' שלמה זמן לתפילה, שישכיל ויצליח לנהל את ליל הסדר בשמחה ובטוב לבב, ואכן כל המשתתפים ייצאו מן הסדר מרוממים ונעלים עשרת מונים מכפי שנכנסו אליו, עם כוחות מחודשים לשנה כולה.

ג. ערב חג עם השיכה

ליל התקדש חג.

ר' שלמה התפלל בבית המדרש ויראה של רוממות עטפה את כל כולו. הוא חש איך הוא מפליג בהיכלות טמירים, למעלה למעלה. התרגשותו נסקה לשיאים בעת קריאת ההלל, ודמעות זלגו מעיניו בעת שקרא בקול רוטט "הים ראה וינס... ההרים תרקדו כאלים... מלפני אדון חולי ארץ..."

לאחר התפילה המרוממת, עשה את דרכו, כמצביא עטור ניצחון בראשות גדוד בניו וחתניו, אל אולם בית המדרש הקטן בו ייערך הסדר הגדול.

מזג אוויר אביבי נעים ליטף את פניהם, חתניו וצאצאיו היטו אוזניהם אל הפרפראות שיצאו מפיו על עוצם קדושת הלילה שהם עומדים על פתחו, ותחושה מתוקה וחמימה של קדושה וטהרה מילאה את לבו הגואה של ר' שלמה. הוא נעשה בטוח יותר מרגע לרגע, שאכן הלילה הקדוש הזה עומד להצליח למעלה מן המשוער. עדו בשמים כי כל מה שעשה וטרח, לא טרח אלא לכבוד החג ולכבוד חג החינוך והמסורת.

כעבור מספר דקות של הליכה נינוחה, הם הגיעו אל אולם בית המדרש. קול מצהלות ילדים וילדות בקעו מתוכו כמו האור שנשפך מחלונותיו. לבו של ר' שלמה התרחב עוד. אושר חסר מעצורים גדש אותו עד גדות. הכל הולך ב"ה לפי התכנית.

"גוט יום-טוב אלע..." נכנס ר' שלמה וחיוך גדול ורך מאיר את פניו. אחריו נכנסה כל הפמליה בברכות גוט יום-טוב חמות ולבביות. הנה מתחיל הקסם.

ר' שלמה הביט לרגע על האולם הרוחש

וחופניו התמלאו נחת. ברגע זעיר בינו לבין עצמו נשא את עיניו בהודיה אילמת אל הקדוש ברוך הוא, על כל הטוב הזה שהעניק לו כמתנת חינוך.

הוא לבש את הקיטל הצחור והחל מארגן את מקומו בראש השולחן. את קופסת המצות הניח על הכיסא, אותו הכין במיוחד לשם כך בסמוך אליו. בזוהרות והתרגשות של קדושה - הוציא את שלושת המצות המהודרות שנבחרו בקפידה, וסידרם בקערה. על גביו ערך את הסימנים, שהוכנו בצלוחיות מיוחדות מבעוד יום.

ההגדה המהודרת שלו נחה מולו. הוא הוציא את בקבוקי היין היקרים שרכש ופיזר אותם על השולחן הערוך לצד בקבוקי מיץ הענבים. העציץ הגדול זהר אליו מהמרכז, הפרחים הססגוניים זרחו ולבלבו כאילו מבינים הם את גודל השעה.

הוא שם לב לפתע לתכונה מסוימת המתרחשת בירכתי האולם. התברר שאחד מחתניו שכח את הקיטל בבית, וכעת מתקיימת התייעצות המונית מה לעשות.

קצת חרה לו לר' שלמה שדבר כזה קרה, ודווקא בראשיתו של הלילה הנשגב הזה, אבל הוא מיהר להרגיע את הרוחות באומרו שיש לו קיטל מיותר בבית, אמנם קצת ישן וקצת בלה, אבל מכובס ונקי.

בן הזקונים נשלח תכף לחפש את הקיטל בבית. הוא חזר כעבור דקות אחדות וטען שאינו מוצא, ר' שלמה הסביר לו ביתר פירוט איפה זה אמור להיות, ובפעם השניה הוא חזר תודה לק' עם הקיטל, שהיה קצת גדול על החתן קטן המימדים, אבל סופסוף אפשר לגשת לענין עצמו.

ההתארגנות נמשכה קצת יותר מהצפוי, אבל אם יהיו יעילים מעתה ואילך, חשב ר' שלמה, אפשר יהיה להתקדם לפי התכנית. הוא לא יתן לתקריות זניחות מעין אלו להפר את החוויה העצומה שעוד לפניהם.

"קדש..." הכריז ר' שלמה בניגון המוכר ועטה את החיוך הרחב ביותר שהיה לו להציע, שעה שהפנה את מבטו האוהב אל שימעל'ה, הנכד הבכור, שכובד לזמר את הקטע. שכן כך תכנן, יכובד כל פעם נכד אחר לזמר את החלקים השונים של הסדר.

שימעל'ה סלסל את פאותיו במבוכה, לחייו השמנמנות הסמיקו מעט, ועיניו נדדו מן ההגדה הפתוחה מולו אל אמו ואל אביו חליפות. רגליו התנדנדו בעצבנות מתחת לכיסא, ואביו דחק בו בחיוך צופן אזהרה לזמר קבל המשפחה המורחבת את החלק הזה אותו תירגלו ארוכות בתקופה האחרונה בכיתה.

לאחר הפצרות קלות, גם מצד הסבתא שהבטיחה שקית שקדים ואגוזים ועוד הפתעות, נתרצה הילד והחל לומר בלחשיה מתוקה: "קדש, ווי דער טאטע קום אהיים פון שוהל, מאכט ער גלייך - - -" בום.

חושך אפילה.

ד. סדר והיפנו

לרגע נוצרה דממה עמוקה, כל הנוכחים מיצמזמו בעיניהם, מנסים להבין אם הבעיה אצלם או באופן כללי.

בכי התינוקות היה הראשון להפר את הדממה, ולאחר מכן פצחה בוקה ומבולקה רב חזיתית. ר' שלמה לא האמין שזה קורה לו. הוא סיט את כסאו כדי להשתלט על האירוע החריג, ובתוך החושך לא שם לב ונתקל בקופסת המצות השלמות שעמדה על הכיסא המיוחד סמוך אליו. הקופסא התהפכה ונפלה. רעש פצפוף המצות על הרצפה לא הותיר מקום לספק.

בתוך החושך המוחלט לא היה לו זמן ואפשרות להתפנות לעסוק באסון הזה, הוא רק העמיד בחזרה את הקופסא ויצא לאמוד את הנזק ולבחון מה ניתן, והאם ניתן, לעשות.

בינתיים החלו העיניים להסתגל מעט, הנרות הדולקות לכבוד החג - גם הן דחו אך מעט מן החושך, ור' שלמה גישש את דרכו אל המבוא, שם ייתכן ונמצא הלוח המרכזי. אולי ניתן יהיה ללמוד ממה שקורה שם, מה בדיוק התרחש והאם שייך לתקן את המצב.

משך דקות ארוכות חיפש ותר אחר הלוח, אולם הוא נעלם כאילו בלעתו הקיר. אחד מחתני גילה תושייה ופתח את דלת הכניסה, וכך נכנסו כמה קרני אור קלושות מתאורת הרחוב. אולם חרף כל החיפושים - הלוח לא נמצא. עד שהעלה אחד מן הנוכחים את ההשערה כי בית המדרש הקטן הזה מושך את החשמל שלו מבית פרטי ואין לו לוח נפרד. החל מעקב מוזר אחר כבל שיצא מתחת לקראון ואכן עלה עד לבית בבנין הסמוך. הבית היה חשוך.

בינתיים נוצר דיון הלכתי לוהט בין האברכים, בחסות החשכה, האם מותר לקרוא לגוי, האם יש חילוק בין שבת ליום טוב, ומה הדין כשיש תינוקות שצריכים לזה. כל העניין הזה לא היה לרוחו של ר' שלמה, שלא כך תכנן את העסק הזה. בשעה זו הוא אמור היה בכלל לשבת בראש השולחן, וליהנות מזיו השכינה בסדר הפסח הגדול.

לבסוף התברר כי גם אם יהיה גוי, וגם אם יתברר שמותר לקרוא לו, אין שום אפשרות להגיע אל אותו בית שהיה נעול על מסגר, כל חלונותיו מסורגים, ולאף אחד מהשכנים אין מפתח. אפילו הסלון הקטן בביתו של ר' שלמה - כבר לא אופציה, מכיוון שהוא חשוך ומאורגן לשינה עבור אחת המשפחות המתארחות אצלו. לאחר כשעה שבמהלכה כל המבוגרים השיאו עצות וזרקו רעיונות מופרכים יותר ופחות, הוחלט להביא כמה נרות הבדלה דולקים, לפזר

שעסוקים כולם בהתארגנות, בשיחה על ההתרחשות ובאנחות יגון קודרות.

ידיו רעדו כשמילא את הכוס, הוא ניסה להשתלט על קולו הסדוק, כאשר ניסה להסות את כולם בטענה כי עומדים לעשות קידוש. איכשהו הושג השקט. כולם מילאו כוסות, ובשל החושך נשפכו אלו בזו אחר זו. בתנועה בלתי זהירה של אחד הצאצאים נפל בקבוק יין על הקערה שלו ופיצצה את המצות שהיו תחתם. בגדים חדשים התלכלכו, והשולחן דמה לזירת קרב.

"אשר בחר בנו מכל עם, וקידשנו במצוותיו..." הוא אמר בקול דוחק, קולו של ר' שלמה בגד בו. "ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו..." איזו שמחה ואיזה ששון.

כולם שתו בהסיבה, הכריות לא חולקו כי לא היה איך לארגן אותן כעת.

"ורחץ" - הכריז בקול שהתאמץ לשוות מצב כאילו ממשיכים כרגיל. הוא פנה לטיול ידיו. את הקערות והנטלות המיוחדות שרכש לכבוד הרחיצה הזו הוא נאלץ להותיר להזדמנות אחרת. ר' שלמה המשיך במהלך הסדר, וחש כמו קברניט המנהיג ספינה רעועה בלב סערה אימתנית. בנו הגדול שאל את ארבעת הקושיות, מתוך הבנה שאין אף ילד שיהיה כשיר לעשות זאת.

לאחר מכן הוא התחיל בהגדה, קרא בבחילות, כאשר השעון אינו פוסק ממרוצו. מחברת הפירושים והווארטים הנפלאים עליהם עמל בשבועיים האחרונים בערה בחיקו, אבל אף אחד לא פנוי כעת לכך. מכל עבר עלו רטינות וקריאות זירוז. ההורים הבליעו אנחות וכבשו גערות וכל המצב היה עגום כמו האכזבה המרה שהשתוללה בקרבו.

את הכזיתים אכלו בחטף. התינוקות שמיררו בבכי כמו הפצירו בו למהר ולסיים את הסאגה המסובכת הזו.

באמצע שולחן עורך חזר האיידים עם הנכד, כשהוא עטור תחבושת לבנה גדולה על פניו וזרועו גם היא היתה חבושה היטב, ורק חולצתו מלאת כתמי הדם הסמוקים - העידה על הדרמה שהתחוללה. מיד ארגנו להם שלוש מצות וכוס יין,

לאורך השולחן, ולפתוח את החלונות ואת הדלתות כדי לזכות למעט אור כתמתם מן החוץ, בליווי יתושים ומעופפי אביב שונים. לפחות אפשר יהיה לקיים איכשהו את הסדר.

טעם חמצמץ עמד בגרונו של ר' שלמה. כל התכוננים והציפיות מן הלילה הקדוש הזה שהיו לו - קרסו מול עיניו כמגדל קלפים רעוע.

בנו הבחור יהושע חיים הנמרץ פינה את העציץ הענק מן השולחן כדי שהוא לא יפריע למעט האור להתפשט. בשעה שמייהר להניחו בקרן זוית, נתקל בשולחן שהיה נחוץ לו לעמוד בדרכו. העציץ הכבד נשמט מידי, יחד עם וואזת הקריסטל היוקרתית שהתנפצה לרבבות רסיסים קטנים ומסוכנים. הילדים בכו והמבוגרים צעקו והזהירו, אבל לאחד מילדי החמד התוססים היה חשוב לרוץ דווקא אז ודווקא שם. הוא החליק בעוצמה על הרסיסים. החבטה העמומה עצרה לרגע את הרחש הקולני, ואז עלו צרחותיו המבוהלות של הילד עד לב השמים.

אביו ואמו נזעקו אליו, הרימו אותו והוציאו אותו החוצה, אל האור. שם גילו חתך גדול ועמוק לאורך זרועו, ועוד כמה חתכים בינוניים בפניו, שפירורי זכוכית ועלי כותרת ווורודים כמושים דבוקים בו בעירבוביה אדמדמה.

"הדם לא עוצר" בישר אחד הצעירים לכלל הנוכחים הלומי הבהלה. ר' שלמה מיהר לראות מה קורה, הוא ניסה לעטוף את הפצעים בעזרת המפיות היוקרתיות, אך כתמי הדם פלשו בהם במהירות מחרידה.

"להזמין אמבולנס?" שואלת בתו, אם הילד, בקול קרוב לבכי.

"אני אקח אותו לחובש", אומר בעלה, חתנו. "הוא גר כאן, במרחק שתי רחובות. נראה מה הוא מחליט ונמשיך".

ר' שלמה חזר פנימה, רגליו כמעט וכשלו על עומדם. איך ממשיכים מכאן, רבונו של עולם. למה כל זה קורה לי.

בתוך כל ההמולה השוררת, גילה ר' שלמה כי חלפו זה שעתיים וחצי מאז חזרו מן התפילה. נותרה שעה בודדה עד לחצות הלילה. אבל לא נראה כי הדבר מפריע למישהו מהנוכחים

קומי צאי מתוך המהבכה

אל האופק האפל, אל הכוכבים הזעירים שנצצו סביב ירח מלא, ומחשבותיו המשיכו לדהור. אט אט ירד השקט וכמו עטף את היקום בשמיכת פלומה רכה ומנחמת. צרצרים בודדים שוררו את שירת הבריאה, הדים שקטים ענו בעל כרחם אמן.

הוא פתח את ההגדה, דפדף אל העמודים האחרונים, והחל ממלמל את שירת הקודש ששורר החכם מכל אדם. שיר אהבת הבורא אל בניו אהוביו. אהבה שאין למעלה הימנה.

הוא לחש את המילים, ואט אט החלו מציפים אותו תחושות המייה שלא יכול היה להכיל. תוך כדי אמירה, כאשר השקט הלילי מאזין לו בדממת הוד, החלו משמעות המילים לפלס מקום בלבו. פתאום מצא עצמו מאזין לביטויי האהבה המטלטלים, לתיאור הקשר העדין והטמיר והקדוש והאישי כל כך...

"תוכו רצוף אהבה..." הוא אמר, וחזר ואמר, וחש כיצד השורות הקדושות מדברות אל הנקודה הפנימית ביותר בתוכו. הוא הבין לפתע כי את קשר האהבה הכבירה הזו, יש לכל אחד, באופן אישי לגמרי, בלי שום קשר לגודל הסדר, למידת הצלחתו, לסיפור כשלונו. הקשר הוא עמוק ופנימי וייחודי ועז, בין הבן האובד כאן, בארץ הרחוקה, לבין האב הגדול והאוהב והעצום שבשמים.

מעיו של ר' שלמה המו עליו, הוא ירד עם פסוקי הקודש לערוגות הבושם, ביקש את דודו, ומצא אותו אוהב וממתין לו בכיסופין.

והוא החל לומר את ההגדה בלחישה דחופה. אל השולחן הוגשו בזה אחר זה כל מעדני המלכים שהוכנו מבעוד מועד, הם כבר לא היו חמים כפי שהיו לפני שעתיים, אבל זו היתה הבעיה הזעירה. סיר המרק נפל בתוך התבילה אל תוך הכיור. איש לא יכול היה להבחין בדוגמאות המעטרות את צלחות הפורצלן היפהפיות, כפי שלא יכלו להבדיל בין הגזר הגמדי לבין רצועות הבקר המשובח. ר' שלמה לא יכול היה להחמיץ את הילדים הקטנים שבכו אצל הוריהם בבקשתם הנוגעת ללב ללכת לישון כבר. לבו בכה בקרבו. את חצות הם הפסידו בכמה דקות. חלק מהנוכחים זכרו להתנות את התנאי של האבני נזר. לאחר מכן ברכו ברכת המזון על הכוס. את ההלל גמרו בזריזות, את השירים שוררו בחפזה. כמה קולות בודדים שוררו יחד עמו, ויחדיו ניסו לגבור על המולת הנהי שכמו דחקה בהם לסיים ויפה שעה אחת קודם.

כאשר החלו לשיר "לשנה הבאה בירושלים", דימה ר' שלמה לשמוע את אנחת הרווחה המשתחררת בלבבות הנמנים על סעודתו, והכישלון צרב את כל גופו כמכוות של איש יוקדת.

ה. די סעודה'לה פאלט קיין מאל נישט איין

שקט סמיך מילא את בית המדרש אחרי שכולם הלכו. ר' שלמה ורעייתו פינו את השולחן. אף אחד מהם לא דיבר. הדיבורים היו מיותרים לחלוטין. ר' שלמה ביקש לצעוק, לשאוג את כאבו. אבל הוא בלם את סערת רגשותיו בקרבו. הוא גרף את הלכלוך הרב שהיה על הרצפה, שברים ופיסות מצה, מפיונים מרוטים וכוסות משומשים, חתיכות כרפס וכתמי חרוסת, שלוליות יין והרבה מרור.

לאחר שסיימו לארגן את המקום פחות או יותר, הוא אסף בשתיקה את השקים ועלו הביתה. הבית קידם אותם שקט מתמיד, כולם כבר היו שקועים בשינת ליל שימורים עמוקה. רוחו של ר' שלמה סערה, רגשותיו השתוללו בקרבו.

"אני יוצא לומר שיר השירים במרפסת", אמר לרעייתו בלחישה. היא הנהנה בהבנה. לא היו לה שום דברי ניחומים להציע לו.

הוא לקח את ההגדה, יצא אל המרפסת הקטנה והמטופחת, והתיישב על הכיסה החורק הבודד שעמד שם. אוושה עדינה בידרה את פאותיו וזקנו, ובגדיו ספוגי הזיעה צימררו אותו.

מבתי השכנים עלו קולות שירה משפחתית חמה, כמו טללים רכים שנופלים על שדות מוריקים, ועיניו נמלאו דמעות רותחות. כל כך רצה, כל כך התאמץ, כמה התפלל שהסדר יצליח. את כל כוחו וממונו השקיע לשם כך. למה זה נגמר כך? - - -

ההגדה נותרה סגורה על ברכיו. הוא הביט

"שימני כחותם על ליבך..." מירר ר' שלמה בבכי של אהבה, אהבה אשר מים רבים, אכזבות קשות, ותכנונים מדומים שכשלו, לא יוכלו לכבות לנצח.

"אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה", גם אם יתאמץ האיש וישקיע את כל אשר לו, אבל כשמדובר בהון ביתו, בעמל עקיף, אזי בוז יבזו לו. כי האהבה האמתית היא הרי כה פנימית, כה עמוקה וטהורה, וכל כך לא תלויה בשום דבר בעולם.

*

הלילה העמיק את שלטונו. מאופק עד אופק היו פרושים שמים שחורים, ורק הלבנה במילואה האירה ממרחקים, כמו חרך צר מתוך היכלות של אור אלוקי.

תכף שעת איילת השחר. וקווים ראשונים, חוורים, של אור - מוצאים את ר' שלמה ישוב על כסאו, ודמעות שקופות, בוהקות כיהלומים טהורים, מתגלגלות על לחיו. דמעות של אהבה אינסופית, של המיה שאין הגוף מסוגל להכיל. דמעות של חירות.

אחרי הסיפור:

ליל הסדר הקרוב עומד ללא ספק להיות שונה ממה שהכרנו. במונח הזה, חלום ליל סדר גדול ומפואר מן הסוג עליו חלם ר' שלמה דנו, התנפץ לכולנו, לא משנה מאיזה כיוון.

באמצעות סיפור זה רציתי להעביר את האמת המאוד פשוטה הזו, שבסופו של דבר, הבורא הגדול הוריד את כל אחד מאיתנו כנשמה יחידה. כולנו בנים יחידים לאבינו שבשמים. ולכן, הדבר החשוב באמת, מאחורי כל התפאורה המדומה, הוא הקשר האישי הפרטי שיש לכל אחד ואחד עם בוראו. ולשם כך לא צריכים שולחן גדול, לא מפה רקומה, ואפילו לא חולצה חדשה.

עם האמת הזו, יכול אדם להיות בודד במדבר שומם, הוא יכול להיות תקוע בתא כלא באינדונזיה או על דרגש אפל בצריף אושוויץ, והקשר יהיה קיים. ביתר שאת ועוז. שכן הבורא לא זקוק ל"פארענטשעס", ולא למעמדות כבירים. הוא רוצה את לבנו. הוא שואל ומבקש מאיתנו: תנה בני לבך לי. לא יותר מזה.

מתחילה חשבתי לספר על יהודי במרתפי האינקוויזיציה, או על שריד בודד מעיירה שנכחדה בשואה, שעולה על התגלית הזו. שמבין, גם בשיא הבדידות ובפסגת החוסר - שכל מה שהוא זקוק לו כדי לחוש את קשר האהבה הקדוש והאישי שיש לבן ישראל עם בוראו - הוא לב. ותו לא מיד.

אבל אז חשבתי, שהמסר החשוב כל כך בימים כמו אלו, יהיה חד הרבה יותר בסיפור בן ימינו. בו ניסה אדם, מתוך כוונה טהורה לשם שמים, להפיק סדר גדול, דווקא כזה שנדמה כחזיון רחוק בימינו, אבל כל תכנוניו קרסו על חומות המציאות. ודווקא אז, בבדידותו, הוא עם עצמו, מול הירח החרמשי, גילה את נועם האהבה בה הוא עטוף בכל מקרה, ועליו היה רק להתבונן.

בשנה זו, בה נשב כולנו עם עצמנו, ונודה לבורא, נוכל לעשות זאת עם בני ביתנו וילדינו, זה כמדומני הדבר החשוב ביותר לזכור: איננו זקוקים לדבר בעולם, אם יש לנו את בוראנו האוהב שמציץ אלינו בכל מצב מן החרכים באהבת עולם.